

Maria J. Zajączkowska, **Mediacja ofiara-sprawca. Sposób na lęk, agresję, przemoc** (w) „Gospodarka Rynek Edukacja”, Volumen 13, nr 1, str. 45-49, Wrocław 2012

MEDIACJA OFIARA-SPRAWCA. SPOSÓB NA LĘK, AGRESJĘ, PRZEMOC

Idea sprawiedliwości naprawczej

Światopogląd głoszący, iż wszyscy ludzie na skutek powiązań między sobą i swoich złych oraz dobrych uczynków mają wpływ na innych, jest podstawą sprawiedliwości naprawczej, która obejmuje cały wachlarz ludzkich uczuć, m.in. współczucie, przebaczenie, uzdrowienie, pojednanie, litość, ale też zastosowanie koniecznych sankcji.

W filozofii sprawiedliwości naprawczej przestępstwo traktowane jest jako czyn człowieka przeciwko człowiekowi, a nie jako zło wyrządzone państwu. Dlatego głównymi podmiotami w systemie sprawiedliwości naprawczej są poszkodowani i sprawcy oraz ich rodziny i społeczności, uznaje się w niej prawo do człowieczeństwa zarówno ofiary, jak i przestępcy. Proces naprawczy nakierowany jest na każdą z osób – uczestników sytuacji, w której dokonano przestępstwa, łącznie ze sprawcą i poszkodowanym. Szuka się także rozwiązań dających możliwość naprawienia zła, stawiając pytanie: „jak naprawimy szkody, spowodowane tym uczynkiem?”, a nie, jak w klasycznym postępowaniu opartym na sprawiedliwości retrybtywnej, „jak ukarzymy przestępcę?”. Oba rodzaje sprawiedliwości prezentują dwa diametralnie odmienne punkty widzenia, dwa różne podejścia filozoficzne.¹

Podstawowym, kluczowym podejściem w idei sprawiedliwości naprawczej jest chęć współpracy obu stron zdarzenia, w której sprawca musi uznać swoją odpowiedzialność za popełniony czyn i wyrazić skruchę, odkryć powód przestępstwa, naprawić szkodę i dać możliwą gwarancję poprawy

¹ J. Consedine, *Sprawiedliwość naprawcza*, Warszawa 2004

zachowania w przyszłości, a ofiara powinna dostrzec, że chęć ukarania sprawcy pogłębia jej poczucie krzywdy, więc powinna rozpoznać swoje prawdziwe uczucia i szukać wsparcia pomagającego w uzdrowieniu. To wsparcie może dać społeczność, wskazując np. mediatorów, pomagając nawiązać stronom zdarzenia współpracę w celu osiągnięcia porozumienia i naprawienia krzywdy. Z tego procesu nikt nie jest wykluczony, każdy jest wysłuchany.

Reasumując: proces naprawczy jest zdecydowanie korzystniejszy od systemu karzącego i ma wiele zalet, ponieważ:

- sprawiedliwość naprawcza jest pierwotna w stosunku do retributywnej, ma korzenie w tradycjach, rdzennej kulturze wielu krajów i narodów, które nadal ją pragną praktykować;
- sprawiedliwość naprawcza umieszcza w centrum uwagi sądu ofiary, które w obecnym systemie retributywnym znajdują się bądź na dalekim planie bądź w ogóle są nie zauważane; tymczasem w tym systemie zaspokajane są ich potrzeby wyrażenia swoich uczuć, naprawienia szkody, doznania sprawiedliwości;
- sprawiedliwość naprawcza zapewnia uzdrowienie wszystkim dotkniętym przestępstwem, gdzie otrzymują przebaczenie zarówno sprawca jak i ofiara (potrzebujący go) i gdzie następuje przerwanie cyklu przemocy, opartego na zemście i karze;
- sprawiedliwość naprawcza składa odpowiedzialność za przestępstwo na sprawców, obciążając ich wstydem i żalem po zetknięciu się z rzeczywistością swojego postępowania, dając im szansę pozytywnej zmiany;

W polskim prawie karnym istnieją instytucje, oparte na idei sprawiedliwości naprawczej. Należą do nich m.in. karnoprawny obowiązek naprawienia szkody jako środek karny i jako warunek probacyjny, czynny żal i mediacja.² Wśród nich mediacja stanowi szczególnie użyteczną i i pożądaną metodę, urzeczywistniającą tę ideę.³

W prawie polskim nie funkcjonuje jedna definicja mediacji, w zależności od rodzaju spraw przyjmuje ona różną postać. Np. w treści ulotki

² M. Płatek, Teoria sprawiedliwości naprawczej (w) Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka, Warszawa 2005

³ A. Murzynowski, Rola mediacji w osiąganiu sprawiedliwości w procesie karnym (w) Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka, Warszawa 2005

(Centrum Mediacji TRIALOG w Legnicy) zamieszczona jest jej definicja ogólna: „mediacja jest pozasądową metodą rozstrzygnięcia sporów, jest procesem, w którym strony konfliktu decydują same za siebie i wspólnie wypracowują własne, najkorzystniejsze dla nich rozwiązanie problemu. Nad przebiegiem procesu czuwa mediator, który jako osoba bezstronna i neutralna wspomaga komunikację i działania stron zmierzające do osiągnięcia porozumienia, rozwiązania konfliktu i opracowania ugody”.

W dokumentach o randze wyższej niż ulotka, zawarte są definicje, cechy i zasady mediacji. I tak w Rekomendacji Rady Europy zostały określone podstawowe zasady mediacji, które muszą być bezwzględnie przestrzegane:

- dobrowolność (nikt nie ma prawa przymuszać kogokolwiek do przystąpienia do mediacji)
- bezstronność (mediator nie staje po żadnej ze stron)
- neutralność (mediator nie narzuca stronom żadnych rozwiązań)
- poufność (mediator ujawnia tylko te informacje, na które uzyska zgodę stron i wynikające z przepisów)
- akceptowalność (strony wyrażają zgodę na osobę mediatora i na reguły mediacji).

Te ogólne zasady są doprecyzowywane ze względu na rodzaj spraw, kierowanych do mediacji. Wśród nich szczególną rolę odgrywa mediacja karna, znajdująca się wśród innych instytucji służących kompensacji.

Mediacje karne

W sprawach karnych mediacja ma na celu uwzględnić chronione prawem interesy ofiary, która nie musi ograniczać swoich żądań co do wartości i formy zadośćuczynienia, zaś sprawca nie musi się na nie zgodzić. Nie musi on także przyznać się do winy. Natomiast dla powstania procesu mediacji przyznać musi, że określone fakty miały miejsce; wówczas prowadzi ją poza sądem bezstronny i bezinteresowny w sporze mediator. Spór oddany jest w ręce zainteresowanych stron, które mają szansę swobodnego wypowiedzenia w ważnych dla siebie kwestiach i wspólnego

znalezienia satysfakcjonującego rozwiązania.⁴ Należy podkreślić, że mediacja nie ma na celu uniknięcia odpowiedzialności przed prawem; sprawca musi ponieść konsekwencje prawne swojego czynu.

Mediację podejmuje się na wniosek sądu, prokuratora lub policji lub na wniosek stron za zgodą sądu. Mediacja uregulowana jest w polskim kodeksie karnym i kodeksie postępowania karnego od 1997 roku.

Mediacja oparta na sprawiedliwości naprawczej daje szansę naprawy sytuacji wszystkim podmiotom, a w jej wyniku mogą uzyskać korzyści: pokrzywdzony, sprawca, społeczeństwo i wymiar sprawiedliwości. Szczególne znaczenie w kontekście problematyki edukacji dla bezpieczeństwa ma ona dla trzech pierwszych uczestników.

I tak pokrzywdzony, czyli inaczej ofiara staje się podmiotem konfliktu i partnerem w dyskusji oraz adwokatem we własnej sprawie; ma przywrócone poczucie godności i zaspokojoną potrzebę szacunku; jest wysłuchiwana i usłyszana; znając najlepiej rozwiązanie swojego problemu, skutecznie do niego dąży; ma poczucie sprawiedliwości, bo bierze udział we własnej sprawie; nie jest poddawana także wtórnej wiktyimizacji. Ale nade wszystko pokrzywdzony zyskuje ogromne korzyści psychologiczne:

- ma satysfakcję moralną i psychiczną z własnego aktywnego udziału w procesie karnym, -poznaje motywy działania sprawcy i poznaje własną rolę jako cel ataku przestępcy,
- może odreagować negatywne emocje wywołane przestępstwem, w tym tak destrukcyjne jak gniew, nienawiść i lęk;
- może pozbyć się lęku przed sprawcą czynu i podobnymi sytuacjami w przyszłości,
- uświadomić mu szkodę i jej rozmiary oraz swoje przeżycia,
- wreszcie przedstawić swoje oczekiwania odnoszące się do zadośćuczynienia materialnego i moralnego, i decydować o satysfakcjonującej go ich formie.

Oznacza to, że w bezpiecznych warunkach, sprzyjających dobrej komunikacji, negocjacom i odreagowywaniu emocji oraz uzyskaniu szybkiego naprawienia szkody (zadośćuczynienia), pokrzywdzony przestaje

⁴M. Płatek, op. cit., s.18-19

być anonimowy i staje się ważnym podmiotem w sprawie. I że może usłyszeć „przepraszam” ze strony sprawcy.⁵

Inne korzyści dzięki mediacji uzyskuje sprawca. Przede wszystkim ma możliwość zrozumienia, że uczynił krzywdę i zło konkretnej osobie i że wymaga to zadośćuczynienia; ale także wiele innych:

- szansę wyrażenia żalu z powodu wyrządzonej krzywdy,
- zrozumienie konsekwencji swego czynu, przedstawienie ofierze własnych pobudek działania,
- wyrażenie gotowości zadośćuczynienia,
- uczestniczenia w próbie pojednania z ofiarą, -zawarcia ugody z ofiarą i naprawienia szkody.

Może także uniknąć stygmatyzacji (uniknąć surowszej kary orzeczonej przez sąd) i otrzymać szansę powrotu do normalności.

Szczególą rolę ma do odegrania mediacja w postępowaniu z nieletnimi; wprowadzono ją do ustawy nowelą z dnia 15 września 2000 roku, jako zasadę. (Dz. U. z 2000 r. Nr 91, poz.1010).⁶

Znaczenie mediacji w sprawach nieletnich

Gdy osoba pokrzywdzona doznała jakiejś straty bądź została w inny sposób skrzywdzona przez nieletniego sprawcę, sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do mediacji.

W postępowaniu mediacyjnym zwraca się uwagę na konieczność uwzględnienia interesów i potrzeb (materialnych, emocjonalnych i moralnych) pokrzywdzonego, poprzez zadośćuczynienie przez nieletniego sprawcę za wyrządzone krzywdy i szkody. W mediacji najważniejszy jest proces, jaki zachodzi między ofiarą a nieletnim sprawcą, który prowadzi do przywrócenia naruszonych więzi społecznych. Nieletniemu w posiedzeniach mediacyjnych towarzyszą rodzice lub opiekun prawny, a jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni - także jego rodzice lub opiekun.

⁵ A. Rękas, Mediacja w polskim prawie karnym, Warszawa 2004

⁶ W. Klaus, Sprawiedliwość naprawcza dla nieletnich w Polsce (w) Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka., Warszawa 2005

Mediacja w sprawach nieletnich ma na celu m.in. pojednanie pomiędzy nieletnim sprawcą a pokrzywdzonym, zadośćuczynienie lub naprawienie szkody wyrządzonej przez sprawcę, realizowane w różnych formach, np. zwrotu kosztów poniesionych przez pokrzywdzonego z powodu wyrządzonej mu szkody, pracy na rzecz społeczności lokalnej, instytucji charytatywnej, nieodpłatnej pracy na rzecz pokrzywdzonego, przeproszenia czy wyrażenia skruchy przez sprawcę, zrozumienia przez sprawcę, jaką szkodę i krzywdę wyrządził pokrzywdzonemu oraz przyjęcia odpowiedzialności za popełnione czyny.

Mediacja w sprawie dotyczącej nieletniego ma niewątpliwie bardzo poważny aspekt wychowawczy, który może spowodować pozytywne zmiany w osobowości nieletniego i być czynnikiem resocjalizacyjnym. Istnieje szansa, że w trakcie mediacji osoba pokrzywdzona przestanie być dla nieletniego osobą anonimową, do której miał stosunek obojętny, a stanie się osobą rzeczywistą, która wskutek działań nieletniego doznała cierpienia lub szkody. Następstwem tego może być pojawienie się u nieletniego poczucia odpowiedzialności za swoje czyny, pełniejszego zrozumienia ich konsekwencji oraz potrzeby zadośćuczynienia.

Stosowanie mediacji ma szczególne znaczenie dla niepełnoletnich i młodych osób, które po raz pierwszy w życiu popełniły czyn karalny, bo unikają w ten sposób stygmatyzacji. Niezaprzeczalne zalety mediacji stały się powodem wprowadzenia do szkół tzw. „mediacji szkolnych”.

Mediacje szkolne i rówieśnicze

Na początku lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku wprowadzili mediację do szkół w oparciu o ideę sprawiedliwości naprawczej Amerykanie, jako program treningowy dla uczniów i nauczycieli, który miał zredukować zależność od rywalizacji i przemocy.

Polska szkoła także nie jest wolna od przemocy. Coraz częściej staje miejscem rywalizacji, gdzie sukcesy i niepowodzenia szkolne wywołują wiele negatywnych uczuć, takich jak: zazdrość, chęć zemsty, odwetu, niechęć do drugiej osoby. Powoduje to wrogie zachowania dzieci wobec siebie; dochodzi do kłótni, obmowy, wysmiewania, złośliwości, wymuszania

pieniędzy, niszczenia cudzej własności, obrażeń cielesnych, wymuszeń, znęcania się psychicznego. Konflikty uczniowskie rozwiązywane są za pomocą przemocy.

Dzięki wprowadzeniu mediacji do szkół, uczniowie i nauczyciele mogą rozmawiać o przyczynach kłótni, o jej skutkach dla nich, o tym, jak powinna wyglądać rekompensata oraz jak skłócone osoby mogą zachowywać się w przyszłości w tej sytuacji w inny sposób. Podczas gdy strach przed karą nie powstrzyma agresywnego ucznia, bezpośrednia konfrontacja z własnym czynem oraz potępienie go bez jednoczesnego odrzucenia i ganienia samej osoby, prowadzą do prawdziwego zrozumienia własnych czynów i przejęcia za nie odpowiedzialności.⁷

Odmianą szczególną mediacji szkolnej jest mediacja uczniowska, w której uczeń - młodzieżowy mediator wspiera proces osiągnięcia korzystnego dla stron porozumienia przez stworzenie warunków do wzajemnego wysłuchania się, koncentrowania na obopólnych potrzebach i interesach oraz wspólnym poszukiwaniu konstruktywnych rozwiązań. Mediacja przydatna jest w rozwiązywaniu takich konfliktów, jak: poniżanie, wyśmiewanie, przezywanie, bójki, drobne kradzieże, niszczenie przedmiotów szkolnych lub należących do kolegów, naruszanie nietykalności cielesnej: uderzenie w twarz, kopanie, poszturchywanie, popychanie. Taka forma agresywnego zachowania jest charakterystyczna szczególnie dla uczniów młodszych.

Mediacja w szkole uczy zrozumieć własne czyny, ponosić za nie odpowiedzialność, uwrażliwiać na uczucia i prawa drugiego człowieka, uaktywniać społeczność szkolną. Każda ze stron musi sama zmierzyć się z problemem, co jest istotne z wychowawczego punktu widzenia. Właściwie przeprowadzona mediacja w przypadku mediacji rówieśniczych pozwala w większości przypadków łatwiej wypracować porozumienie, ponieważ dzieci nie gniewają się na siebie długo i godzą chętniej niż dorośli, czując silny dyskomfort z powodu sporu.⁸

Potrzebę wprowadzania nowej kultury rozwiązywania sporów do szkół ukazują wybrane aspekty badań przeprowadzonych w latach 2003-

⁷D. Hauk, Łagodzenie konfliktów w szkole i w pracy z młodzieżą, Kielce 2004, s.12

⁸M. J. Zajączkowska, Nauczyciel jako mediator w sporach uczniowskich (w) Społeczne problemy pedagogiki i psychologii, Zeszyty Naukowe Nr2 PWSZ, red. M.J. ZajączkowskaLegnica 2007 s. 57

2005 w ramach projektu zatytułowanego „Negocjacje jako forma komunikacji”, w realizacji których uczestniczyli studenci PWSZ należący do Koła Naukowego „Negocjator” przy PWSZ im. Witelona w Legnicy.

Projekt składał się z dwóch części, pierwsza z nich nosiła nazwę „Sposoby rozwiązywania konfliktów przez uczniów jako szczególny rodzaj komunikacji społecznej w środowisku szkolnym- znaczenie negocjacji i mediacji”, druga natomiast - „Rozwiązywanie konfliktów przez nauczycieli jako szczególny rodzaj komunikacji społecznej w środowisku szkolnym- znaczenie negocjacji i mediacji”.

Pierwsza część badań objęła swoim zasięgiem prawie 700 uczniów wszystkich typów szkół (podstawowych, gimnazjalnych, zawodowych, ogólnokształcących i technicznych) z terenu byłego województwa legnickiego, w części drugiej łącznie wywiadów udzieliło 89 nauczycieli z tych placówek.

Istotnym dla poruszanej problematyki było poznanie sposobu spostrzegania i rozumienia konfliktów przez uczniów. Niezależnie od płci i poziomu szkoły uczniowie interpretowali sytuacje konfliktowe posługując się skojarzeniami negatywnymi. Istotne są także odpowiedzi na pytanie, jak uczniowie radzili sobie z rozwiązywaniem sporów. Zdecydowana większość z nich deklarowała, że robi to samodzielnie, pozostaje jednak kwestią, jakie były metody działań uczniów i ich efekty.

Uczniowie deklarowali różne sposoby radzenia sobie ze sporami, począwszy od zachowań agresywnych, na uległych skończywszy. Występowało znaczne zróżnicowanie ze względu na typ szkół. Agresywne zachowania najczęściej deklarowali uczniowie szkół zawodowych: 18,9% ankietowanych wskazało wariant „bijesz, używasz siły, walczysz”, a kolejne 14,7% uciekało się do agresji słownej „krzyczysz, wyzywasz”. Najmniej takich zachowań wykazywali licealiści; ta grupa uczniów najczęściej zaznaczała alternatywę „rozmawiam” (13,6%), często również wybierała postawę uległości (11,6) część z nich (11,1%) „próbuję zrozumieć drugą stronę i przebaczyć”, a 10,6% „skarży”. Gimnazjaliści często radzili sobie z konfliktami „śmiejąc się i żartując” (11,8 %), nieco mniejsza grupa deklarowała „zrozumienie i przebaczenie” (11,2%). Prawie 10% uczniów tych szkół przyznało się, że w obliczu konfliktu ucieka się do agresji

słownej. Najmniej agresywne zachowania przejawiali uczniowie szkół podstawowych: 13,1% wskazało alternatywę „rozumiesz, wybaczasz”, 10,9% „rozmawiasz”, a 10,4% „wspólnie z przeciwnikiem szuka rozwiązania”.

Uczniowie najczęściej wybierali zachowania skrajne. Niewielu ankietowanych deklarowało konstruktywne podejście do sytuacji konfliktowych. Z punktu widzenia uczniów, rzadko mogli oni liczyć na pomoc nauczycieli w rozwiązywaniu konfliktów. Częściej za to korzystali z pomocy „przyjaciela” (29,8%-37,7% w zależności od typu szkoły), „kolegów z klasy” (21,8%-44,4%) lub kogoś z rodziny (10,5%-30%). Wariant „nauczyciel” wskazywany był zdecydowanie najrzadziej.

Zarówno nauczyciele jak i uczniowie bardzo wysoko ocenili swoją znajomość metod rozwiązywania konfliktów. Średnio 65% uczniów deklarowało znajomość metod rozwiązywania konfliktów za pomocą mediacji i negocjacji. Jednak, jak wynikało z badań, uczniowie najczęściej stosowali metody unikania bądź agresji. Wśród nauczycieli aż 52% z nich, opisując konflikt między swoimi podopiecznymi stwierdziło, że pełniło rolę mediatora (w szkołach podstawowych aż 80%). Jednakże z pytań sprawdzających wynikało, że większość z nich stosowała arbitraż... Oznacza to, że część nauczycieli nie znała istoty i zasad procesu negocjacji i mediacji. Optymistyczny akcent stanowił fakt wyrażenia przez nauczycieli potrzeby kształcenia u siebie społecznych umiejętności: komunikacji i sposobów rozwiązywania konfliktów (łącznie 67%). Największe zapotrzebowanie na taką wiedzę odczuwali nauczyciele z najdłuższym stażem pracy oraz pracujący w gimnazjach i szkołach zawodowych. Nauczyciele wskazywali potrzebę nabywania konkretnych umiejętności praktycznych (81%).⁹

Konflikty między uczniami częściej rozwiązywane były przez nich samych niż przez nauczycieli, zatem mediacja przydatna jest w takich przypadkach, jak: poniżanie, wyśmiewanie, przezywanie, bójki, drobne kradzieże, niszczenie przedmiotów szkolnych lub należących do kolegów, naruszanie nietykalności cielesnej: uderzenie w twarz, kopanie, poszturchiwanie, popychanie. Jednocześnie badania wskazują, że dzieci

⁹ M. J. Zajączkowska, Sposoby rozwiązywania konfliktów przez nauczycieli i uczniów w środowisku szkolnym (w) Rozwiązywanie konfliktów w szkole., Szczecin 2006, s. 43

młodsze, które często kłócą się między sobą, postrzegają sytuacje sporne z koleżanką, kolegą „jako te sytuacje, które nie pociągają za sobą trwałego negatywnego nastawienia partnerów do siebie. Szczególnie po przeproszeniu (różnych jego formach) odnoszonemu do strategii zachowań zadość czyniących, zakłócone relacje między nimi zostają odbudowane”.¹⁰ Nawet dzieci przedszkolne można wspierać w sytuacjach konfliktu, stosując proste techniki mediacyjne (aktywne słuchanie i pozytywne interpretowanie).¹¹

Zgoda, którą skonfliktowani uczniowie zaproponowali sobie nawzajem, jest na ogół trwała, uczniowie dochodząc samodzielnie do ugody mają bowiem poczucie sprawiedliwości – kluczowej wartości dla ucznia. Za punkt wyjściowy, pomagający w orientacji służy właśnie poczucie sprawiedliwości u dzieci.¹²

Wprowadzenie idei mediacji do szkół jako praktycznego sposobu postępowania w sytuacjach uczniowskich konfliktów oraz sposobu na obniżanie poziomu lęku oraz agresji wśród dzieci i młodzieży jest zatem jak najbardziej uzasadnione i godne polecenia.

Literatura:

Consedine J., *Sprawiedliwość naprawcza*, Polskie Stowarzyszenie Edukacji Prawnej, Warszawa 2004

Hauk D., *Łagodzenie konfliktów w szkole i w pracy z młodzieżą*, Jedność, Kielce 2004

¹⁰ M. Cywińska, *Konflikty interpersonalne dzieci w młodszym wieku szkolnym w projekcjach i sądach dziecięcych*, Poznań 2004, seria „Psychologia i Pedagogika” nr 123, str.148

¹¹ L.R. Koll, *Wychowanie bez przemocy*, Kielce 2006, str. 38

¹² B. Rutkowska, *Mediacje - skuteczna strategia rozwiązywania konfliktów*, www.edukator.org.pl z dnia 10 sierpnia 2008

Klaus W., *Sprawiedliwość naprawcza dla nieletnich w Polsce* (w) *Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka*. Pod redakcją Moniki Płatek i Michała Fajsta, Liber, Warszawa 2005

Murzynowski A., *Rola mediacji w osiąganiu sprawiedliwości w procesie karnym* (w) *Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka*. Pod redakcją Moniki Płatek i Michała Fajsta, Liber, Warszawa 2005

Płatek M., *Teoria sprawiedliwości naprawczej* (w) *Sprawiedliwość naprawcza. Idea. Teoria. Praktyka*. Pod redakcją Moniki Płatek i Michała Fajsta, Liber, Warszawa 2005

Rękas A., *Mediacja w polskim prawie karnym*, Oficyna Wydawnicza MS, Warszawa 2004

Węgliński A., *Wielowymiarowość sytuacji społecznej nieletnich sprawców czynów karalnych a idea sprawiedliwości naprawczej* (w) *Profesjonalny mediator. Zostań nim. Poradnik metodyczny*, pod redakcją Agnieszki Lewickiej, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008

Zajączkowska M. J., *Nauczyciel jako mediator w sporach uczniowskich* (w) *Społeczne problemy pedagogiki i psychologii*, redaktor naukowy Maria J. Zajączkowska, „Zeszyty Naukowe nr 2 Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona W Legnicy”, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy, Legnica 2007

Zajączkowska M. J., *Sposoby rozwiązywania konfliktów przez nauczycieli i uczniów w środowisku szkolnym* (w) *Rozwiązywanie konfliktów w szkole*. Materiały pokonferencyjne pod redakcją Izabeli Zajączkowskiej. Oficyna Wydawnicza CDiDN w Szczecinie, Szczecin 2006

Streszczenie

W filozofii sprawiedliwości naprawczej głównymi podmiotami są poszkodowani i sprawcy oraz ich rodziny i społeczności, a nie państwo. Proces naprawczy nakierowany jest na każdą z osób –uczestników sytuacji, w której dokonano przestępstwa, łącznie ze sprawcą i ofiarą. Mediacja oparta na sprawiedliwości naprawczej daje szansę naprawy sytuacji wszystkim podmiotom, a w jej wyniku mogą uzyskać korzyści: pokrzywdzony, sprawca, społeczeństwo i wymiar sprawiedliwości, w

bezpiecznych warunkach. Dzięki wprowadzeniu mediacji do szkół, uczniowie i nauczyciele mogą rozmawiać o przyczynach kłótni, o jej skutkach dla nich, o tym, jak powinna wyglądać rekompensata. Bezpośrednia konfrontacja sprawcy z własnym czynem oraz potępienie go bez jednoczesnego odrzucenia i ganienia samej osoby, prowadzą do prawdziwego zrozumienia własnych czynów i przejęcia za nie odpowiedzialności.

Summary

In philosophy of the repair justice the aggrieved parties of both the perpetrator and their family and the community are main subjects. The repair process is aimed at every of persons – of participants of the situation, in which they committed an offence, including the perpetrator and the victim. Mediation based on the repair justice is giving the chance of repair of the situation to everyone for entities, and in her result they can gain benefits: the aggrieved party, the perpetrator, the society and the judiciary, in safe conditions. Thanks to entering mediation into schools, pupils and teachers can talk about causes of the quarrel, about its effects for them, about, how the compensation should look. Head to head battle of the perpetrator with the own act and condemning it without the simultaneous rejection and criticizing very person, are leading to real understanding own acts and taking over for not liabilities.